

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

*Έξοδος 39 αιώνας 1ος Τάξης
Γεωργίου, 1ος Τάξης 1ος Τάξης*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Γράμμα Αλεξανδρινού εν Θράκης.

Ὁ Βιζυηνὸς εἶν' ἓνας τύπος διανοούμενου, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ὁλόκληρο τὸ Θρακικὸ κόσμον τῆς ἐποχῆς του.

Πρόβαλε σὲ μιὰ πνευματικὴ κίνηση, ποὺ ἄρχισε νὰ νεωτερίζει ὄχι βέβαια μέσα στὴν ἴδια τὴν τουρκοκρατημένη Θράκη, μὰ ὅσο, στὶς λεύτερες ἑλληνικὲς χώρες, ὅπου κυβερνοῦσαν ρωμαεῖοι καὶ δυνατοὶ ὁ σχολαστισμός καὶ ὁ ρωμαντισμός, ποὺ μόλις ἄφηναν κάπου-κάπου ν' ἀκούεται καὶ ἡ φωνὴ τῆς πραγματικῆς καὶ φυσικῆς ζωῆς. Μέσα σὲ πνευματικὴ κίνηση μίμησης καὶ γλωσσικῆς τεχνοτροπίας ἀπομακρυσμένης ἀπὸ τὴ ζωντανὴ τῆς φυσικῆς γλώσσας ἐκδήλωση. Ὡς τέτιος τύπος ξεκίνησε ἴσια ἀπὸ τὴν ἔνδοξη κλασικὴ ἐποχὴ μὲ τὸν Κόδο του, προβάλλει κατόπι γνήσιο τέκνο τῶν βυζαντινῶν καιρῶν, ὡς ποὺ ἀρχίζει καὶ δείχνεται συγχρονισμένος μὲ μιὰ δυνατὴ προσπάθεια νὰ πετάξει μόνος του, χωρὶς τὴ βοήθεια καμμιανοῦ, ποὺ αἰσθάνονταν ἄλλοτε τὴν ἀνάγκη του, ἢ νὰ τὸν μιμηθῇ, ἢ νὰ τὸν μεταχειριστῇ στήριγμα στὸ πέταμά του, χελιδόνι αὐτὸς στὶς δυνατὲς φτεροῦγες γερανίου.

Πρῶτος αὐτός, μέσα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κίνηση, ποὺ περιορίζονταν στὸν ἀσφικτικὸν ὄριζοντα τῆς Πόλης, βγῆκεν ἔξαφνα ἀντάρτης ἀπὸ τὴ σιωπηλὴ Θράκη, κι' ἀφήνοντας τὴ δουλικὴ παράδοση ποὺ κυριαρχοῦσε στὸ Βόσπορον, πέταξε, πλανήθηκε, κουράστηκε, σταμάτησε, πάλι ξαναπέταξε μόνος του, καὶ τέλος κατατοπίστηκε μέσα στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ γίνεῖ ἀπὸ Θρακικὸς, πανελλήνιος πρόδρομος λογοτεχνικῆς ἐργασίας ἀνήμερης ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐπίδρασή του στὸ τραγούδι καὶ πλιότερο στὸ διήγημα. Γιατί, ἂν βλέπουμε στὰ ἔργα του τὸ χαρακτηριστὴ τῆς πνευματικῆς κίνησης τοῦ καιροῦ του, ὅμως ἔχουμε καὶ μιὰ σημαντικὴ του προσπάθεια στὸ ἀνοιγμα καινούριου δρόμου, ποὺ δουλεύει θαρρετὰ νὰ τὸν ἀνοίξει μ' ἄλλους μαζί.

Προικισμένος μὲ μιὰ φλέβα ἐξαιρετικὰ γιὰ νὰ λαξέψει τὸ στίχο καὶ νὰ πλέξει τὸ διήγημα, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἔσπρωξεν ὀρμητικὰ στὴ σπουδὴ καὶ στὴ μάθηση, δὲν ἔγινε μόνον γερός ἐπιστήμονας, μὰ κι' ἓνας ποιητὴς ποὺ δούλεψε διαφορετικὰ τὸ στίχο ἀπὸ τοὺς σύγχρονούς του καὶ διηγηματογράφος τόσο δραματικὸς, ποὺ δικαιωματικὰ παίρνει τὴ θέση του ἀνά-

^ο**Ἀχαμνοσύν'** (ἦ) ἡ κακία, ἡ κακία διάθεσις.

— Ἡ ἀχαμνοσύν' δου δὲ λέγεται.

— Εἶδες δὰ ἀχαμνοσύν'! Ὁ δουνιάς σάσσει.

^ο**Ἀχερα** (τὰ) τᾶχυρα.

— Ψύλλους στᾶχερα γυρεῦ' κι αὐτός, λεπτολογεῖ δηλαδή.

— Λόγια σὰν ἄχερα=λόγια ἀλαφρά σὰν ἄχυρα, δηλ. ἀνόητα κι ἀσήμαντα.

— Ἀχερα ἔχ' ἡ κούτρα σ' ἐσένα, δηλ. δὲν ἔχει διόλου μυαλό.

— Αὐτὸς τρώει ἄχερα: εἶναι κουτός.

— Δὲν τρώγω ἄχερα, κουζοῦμ, δὲν εἶμαι δηλ. ἀνόητος καὶ ἄμυαλος.

^ο**Ἀχρειγια** (τὰ) τὰ μὴ σεμνά.

— Μητέρα λεγώ, μῆκανε αὐτὸς ἄχρειγια.

— Τοῦλγα ἄχρειγια ἔρε, ἔκανες τὸ παιδί μ';

— Ἀχρειγια πράματα δὲν κάννα τὰ καλὰ παιδιά.

— Τοῦλγα λόγια ἄχρειγια ἐν αὐτά;

^ο**Ἀχρημάτιστος** ἐπίθ. (χρηματῶ=ἔχω δύναμη, μπορῶ) κείνος ποὺ δὲ χρηματεῖ, ποὺ δὲν ἔχει δυνάμεις.

— Ὁ γαβρός μου ποὺ λές... μαθὲ διπ. ἀχρημάτιστος. Δὲ χρηματεῖ γιὰ τίποτα.

— Σὰν εἶσα σὺ ἀχρημάτιστος τί νὰ σὲ κάνω γώ...

— Τόσο ἀχρημάτιστη γυναῖκα δὲν εἶδα.

— Ἀχρημάτιστη καὶ πολλακαμὲν=ἀνίκανη καὶ κακομοίρα.

^ο**Ἀψηλως'** (ἦ) καὶ (τὸ) ἀψηλός τὸ ὕψος.

— Εἶδα, σοῦ λέει, ποὺ ἀνέβαινα ἓνα ἀψηλός—ἓνα βαγίρ'...

— Τόσο ἀψηλός ἂ πᾶμ; γὼ δὲ βάγω.

— Ἡ ἀψηλως' τὴ σπιτιοῦ.

— Τὶ ἀψηλως' ἐν αὐτῇ λεγώ;

^ο**Ἀψίδες** ξύλα καμπουριάτικα, βαθουλωτά, σκαφτά, ποὺ κάνουν τοὺς τροχοὺς τῶν ἀμαξιτῶν.

μεσα στους πρώτους σύγχρονους και κατοπινούς που άνοιξαν τὸ δρόμο στὸ ἑλληνικὸ διήγημα. Ὁ μεγάλος Παπαδιαμάντης, ὁ ἥρεμος αὐτὸς κι' ἀσκητικὸς ζωγράφος τῆς ἀπλοϊκῆς καὶ θρησκόληπτης ζωῆς, κι' ὁ κλασικὸς Καρκαβίτσας μὲ τὶς ὁμηρικὲς πινελιές του, ἀνυπόκριτα θὰ τοῦ σφίγγανε τὸ χέρι καὶ θὰ καταδέχονταν νὰ παρακαθήσει δίπλα τους ἂν εἶταν σύγχο-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

νοι. Δυὸ πνευματικοὶ γίγαντες, ποὺ ξεκίνησαν ἀπὸ ἀντίθετη ὁ καθένας καὶ ξεχωριστὴ ἑλληνικὴ γωνιά, μὰ ποὺ ἀνταμώθηκαν μὲ τὸ Βιζυηνὸ πάνω στὸ πανελλήνιο πνευματικὸ ἀλώνι, ὅπου γίνεται ἡ ἀναγνώριση τῆς λογοτεχνικῆς ὑπεροχῆς. Κι' ἂν ἡ ὑπεροχὴ τῶν δυὸ ὁμότεχνών του εἶνε περισσότερο φανερή, ὅμως δὲν εἶνε καὶ τόσο κατώτερη σ' ἓνα Βιζυηνό, ποὺ ἀρχίτερα πῆρε τὸν καινούριο δρόμο καὶ ποὺ ὄχι λίγο τὸν χρωστοῦμε σ' αὐτόν.

Ἡ κριτικὴ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ Βιζυηνοῦ εἶνε δουλειὰ διεξοδική καὶ δὲ θὰ γίνῃ μέσα σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ συγκεντρωτικὸ κριτικὸ σημείωμα. Εἰδικοί κριτικοὶ ἀνάλυσαν καὶ ἔκριναν τὸ ἔργο του, ἀπὸ ἔποψη ποιητικῆς, διηγηματογραφικῆς καὶ λαογραφικῆς καὶ ἐξιστόρησαν τὸ βίον του μὲ συμπάθεια ξεχωριστὴ καὶ δίκαιη, ὅπως ταίριαξε στὸ ἄξιο τέκνο τῆς ἐρημωμένης τῶρα Θράκης, ποὺ κλεῖ στὰ σπλάχνα της τὴν πατρίδα τοῦ ποιητῆ —τὴν περίφημη Βιζώ. Ἡ δική μας ὑποχρέωση εἶνε νὰ βάλουμε μ' εὐλάβεια τὰ λίγα αὐτὰ γιὰ τὴ μνήμη τοῦ πρώτου Θράκα λογοτέχνη ἀνάμεσα στὶς σελίδες αὐτές, ποὺ κάνουν τὴν ἀρχὴ νὰ περιμαζέψουν καὶ νὰ περισώσουν κάθε τι θρακικὸ καὶ νὰ τὸ καταστήσουν κοινὸ καὶ πανελλήνιο.

Ἄν εἶνε ἀλήθεια πὼς ὠρισμένοι ἄνθρωποι δημιουργοῦν τὴν Ἱστορίαν ἑνὸς λαοῦ, σπρώχνοντάς τον στὰ πεπωμένα του, ἄλλο τόσο εἶνε ἀλήθεια πὼς ἄνθρωποι προικισμένοι μὲ ξεχωριστὰ πνευματικὰ χαρίσματα, σπρώχνουν ἕνα λαὸ στὴν πνευματικὴ του ἀναγέννηση.

Κι' ὁ Βιζυηνός, ποὺ τόσο πρόωρα τοῦ στερήσεν ἡ Μοῖρα τὴ σκέψη καὶ ἔτσι σκληρὰ τοῦ ἄρπαξεν ὁ χάρος τὴ ζωὴ, εἶνε ἕνας ἀπ' αὐτούς.

ΠΕΡ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΨΑΛΤΗΣ

Εἷς ἐκ τῶν λογίων Θράκων, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς δρασεώς των ἐτίμησαν τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των, εἶναι καὶ ὁ **Στ. Ψάλτης**.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Σ. Ἐκκλησίαις τῷ 1869 ἐκ καλῆς οἰκογενείας. Τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν ἔλαβε κατὰ πρῶτον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς γενετείρας του, κατόπιν δὲ εἰς τὰ Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα Φιλιππουπόλεως, τὰ ὅποια ἤκμαζον τότε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀειμνήστου Πέτρου Παπαγεωργίου. Μετὰ ταῦτα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, τῷ δὲ 1894 ὑποστὰς τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις ἔτυχε τοῦ βαθμοῦ ἀριστα.

Τῷ 1895 ὑπέβαλεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του λατινιστὶ γεγραμμένην καὶ πραγματευομένην περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῶν Σ. Ἐκκλησιῶν. Μετὰ τρία ἔτη τὴν μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν συνεπλήρωσε διὰ λεξιλογίου καὶ διαλεκτικῶν κειμένων καὶ τὴν ὑπέβαλεν εἰς τὸν γλωσσικὸν διαγωνισμόν τοῦ Συλλόγου «Κοραῖ», εἰς ὃν καὶ ἐβραβεύθη ὡς «πρότυπον ἔργον ἀκριβολόγου καὶ μεθοδικῆς — πλουσιωτάτης εἰς παραδείγματα — γραμματικῆς ἐρεῦνης τῆς γλώσ-

σης, ἄριστον ἐπόδειγμα πρὸς σύνταξιν ὁμοίων πραγματειῶν καὶ περὶ ἄλλων τῆς γλώσσης ιδιωμάτων», κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ διαγωνίσματος. Τῷ 1905 ἡ μελέτη αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Μαρασλῇ ὑπὸ τὸν τίτλον *Θρακικά ἢ μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς πόλεως 40 Ἑκκλησιῶν*. Δι' αὐτῆς ἐξετάζεται μὲ πολλὴν ἀκριβειαν ἡ φωνητική, ἡ μορφολογία, ἡ παραγωγή τῶν λέξεων, τὰ κύρια ὀνόματα καὶ ὁ λεκτικὸς θησαυρὸς τοῦ ιδιώματος τῶν 40 Ἑκκλησιῶν, ἐν τέλει δὲ δημοσιεύονται καὶ τέσσαρα παραμύθια, δι' ὧν λαμβάνομεν ἀκριβεστέραν εἰκόνα τοῦ ἐξεταζομένου ιδιώματος. Παρῆλθον τριάκοντα ὅλα ἔτι ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ ρηθέντος ἔργου. Καὶ ὅμως οὐδὲν ἄλλο θρακικὸν ἰδίωμα δύναται ἀκόμη νὰ ἐπιδείξῃ πληρῆ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Τὸ ἰδίωμα τῆς Κομοτινῆς — ὀλιγώτερον τὰ τῆς ὑπολοίπου Ἀντικῆς Θράκης — ἐξητάσθησαν μὲ ἀξιόλογον ἐπιστημονικὴν ἀκριβειαν, ἀλλ' εἰς μόνα τὰ γε-

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΨΑΛΤΗΣ

νικώτερα χαρακτηριστικά των ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, πρὸς *Λαογραφίας Β'* (1910) σελ. 427 κ. ἑξ. καὶ *Λεξικογραφ. Ἀρχείου Γ'* σελ. 362 κ. ἑξ. Τοῦ ιδιώματος τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξητάσθησαν μόνον τὰ ἐκ τῆς Τουρκικῆς πολιτογραφηθέντα στοιχεία ὑπὸ τοῦ *L. Ronzevalle*, *Les emprunts turcs dans le grec vulgaire de Roumélie et spécialement d'Andrinople* Paris 1912, τὸ δὲ ἰδίωμα τῆς ἐν Β. Θράκῃ ἑλληνικωτάτης Στενημάχου ἀκροθιγῶς μόνον ἠρευνήθη ὑπὸ τοῦ *P. Kretschmer*, *Zum Dialekt von Stenimachos*. (=Ἀφιέρωμα εἰς

Γ. Χατζιδάκιν σελ. 135 κ.εξ.). Ἡ ἀνάμειξις τῶν ἐξ Ἀνατ. Θράκης προσφύγων πρὸς τοὺς κατοίκους ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν θὰ συντελέσῃ ἀναποφεύκτως εἰς τὴν ἀνάμειξιν καὶ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων τῶν. Διὰ τοῦτο θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἐρευνηθοῦν ταχέως καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι ἀκόμῃ καιρὸς καὶ τὰ λοιπὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Θράκης. Αἱ φιλόξενοι στήλαι τῶν *Θρακικῶν* παρέχουν τὴν πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν. Δὲν χρειάζεται ἤδη παρὰ ἡ καλὴ θέλησις καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τῶν λογίων Θρακῶν διὰ τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς ἰδιαίτης πατρίδος τῶν. Ἄς ἐλπίσωμεν καὶ ἄς εὐχηθῶμεν νὰ μὴ ἀργήσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ.

Μετὰ ὁκτὼ ἔτη ὁ Στ. Ψάλλης ἐδημοσίευσεν γερμανιστὶ τὴν *Γραμματικὴν τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων* (ἀπὸ τοῦ 6ου—13ου αἰ.)¹. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι προϊόν καὶ φιλοπονίας καὶ ἐπιμελείας ὑποδειγματικῆς καὶ—παρά τινος μεθοδικᾶς ἐλλείψεως του—θὰ εἶναι χρησιμώτατον βοήθημα δι' ὅλους τοὺς μελετῶντας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἰδίως τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων αὐτοτελῶν ἔργων ὁ Στ. Ψάλλης ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν *Ἀθηνᾶν*, τὸ *Λεξικόν τοῦ Ἀρχαίου* κ. ἄ. πολλὰς καὶ ἀξιολόγους γλωσσικὰς πραγματείας, βιβλιοκρισίας κλπ.

Ἄλλ' ἂν εἰς τὰ ῥηθέντα ἔργα διαφαίνεται ὁ φιλότιμος, ὁ φιλόπονος, ὁ εὐσυνείδητος ἐπιστήμων, εἰς τὸ ἔργον του *Ἡ Θράκη καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐν αὐτῇ ἑλληνικοῦ στοιχείου* (ἐκ σελ. 367), δημοσιευθὲν εἰς τὴν σειρὰν τῶν *Ἑθνικῶν δημοσιευμάτων* τοῦ συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων τῷ 1919, μᾶς παρουσιάζεται ὁ φιλόπατρις Ἕλλην καὶ Θραξ. Τὸ βιβλίον ἀφιερώνεται «ταῖς ἀθανάτοις ψυχαῖς τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων *Θρακῶν ἀγωνιστῶν*» καὶ ἀποτελεῖ πολύτιμον καὶ πειστικὸν συνήγορον τῶν θρακικῶν δικαίων. Δι' αὐτοῦ διακηρύττονται τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ θρακικοῦ ἑλληνισμοῦ, οὐχὶ ὅμως διὰ τῆς συνηθισμένης εὐκόλου πατριδολογικῆς κενολογίας, ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς ἀκριβολόγου ἱστορικῆς ἐρεῦνης, μὲ στατιστικὰς πολλὰς καὶ ποικίλας—οὐχὶ μόνον ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ βουλγαρικὰς, τουρκικὰς καὶ εὐρωπαϊκὰς—καὶ μὲ ἔλεγχον ἀμερόληπτον τῶν ἐν αὐταῖς στοιχείων. Καὶ διὰ τῆς ἐρεῦνης τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, στατιστικῶν χαρτῶν, κλπ. καταδεικνύει ὅτι «πᾶσαι αἱ σλαβικαὶ καὶ βουλγαρικαὶ ἐπιδρομαί, αἱ ὁποῖαι κατέλειπον ἔχνη ἀνεξάλειπτα τῆς διαβάσεώς των καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῃ ἀκόμῃ, ἀφῆκαν

¹) St. Psaltes, Grammatik der byzant. Chroniken (=Forschungen zur griech. und latein. Grammatik herausg. von P. Kretschmer und J. Wackernagel 2, Heft). Göttingen 1913 ἐκ σελ. XVI. 394 εἰς 8^ο.

τὴν Θράκην τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως ἀνεπαφον. Οὐδὲν τοπωνύμιον σλαβικὸν ἢ βουλγαρικὸν δύναται τις νῦν εἶρεν ἐν τῇ ὀνομασίᾳ πάντων τῶν χωρίων, ποταμῶν, ὀρέων, πόλεων τῆς σημερινῆς Θράκης. Ἀπ' ἐναντίας πάντα τὰ τοπωνύμια εἶναι ἢ ἀρχαίας Θρακικῆς καταγωγῆς (Βιζύη, Ἐργίνης, Σηλυβρία) ἢ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (Ἀδριανούπολις, Χαριούπολις, Καλλιπολις, Σκοπός, Σκόπελος) ἢ μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας (Σκεπαστός, Γέννα, Κρυόνερον) ἢ τέλος τὰ πλεῖστα Τουρκικῆς καταγωγῆς (ὥς ἐκ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως). Οὐδὲν μεσαιωνικὸν σλαβικὸν ἐκτός τοῦ ὀνόματος Μαρίτσα τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου ὅπερ ὅμως ἐξηγεῖται, διότι ἡ ὀνομασία αὕτη ὀφείλεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Β. Θράκης ἢ Α. Ρωμυλίας, ἐν ᾗ ἔχει τὰς πηγὰς του καὶ τὸν πρῶτόν του ῥοὺν ὁ ποταμὸς οὗτος. Ὁ ἀκραϊνὴς ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῆς χώρας διέμεινε σταθερῶς τοιοῦτος μέχρι τῆς κατακτήσεως τῶν Τούρκων. Τοῦτο ἀποδεικνύουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἱστορικοὶ χάρται (ἀγγλικοὶ, γαλλικοὶ καὶ γερμανικοὶ), οὓς παρέθηκεν ὁ Ρίτςφελντ ἐν τῷ βιβλίῳ του: *Les Bulgares dans leurs frontières historiques, ethnographiques et politiques*. Berlin 1917. Ἐν αὐτοῖς δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι ἡ σημερινὴ Ν. Θράκη ἢ ἀποτελοῦσα τὸ βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως οὐδέποτε ἀπετέλεσε μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους κλπ.

Τὴν φιλότιμον ἐπιστημονικὴν καὶ ἄλλην δρᾶσιν τοῦ Στ. Ψάλτου διέκοψε πρὸ ὀλίγων ἔτων ἀνίατον νόσημα, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατετρώχετο μέχρι τοῦ πέρυσιν ἐπισυμβάντος θανάτου του ἐν πλήρει ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του. Ἐὰν ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλας χώρας, αἱ ὁποῖαι διαθέτουν περισσότερας ἐπιστημονικᾶς δυνάμεις, ἀπώλεια ἐνὸς καλοῦ ἐρευνητοῦ ἀφήνη πάντοτε αἰσθητὸν κενόν, εἰς τὴν μικράν μας Ἑλλάδα τὸ κακὸν εἶναι φυσικὰ πολὺ μεγαλύτερον. Ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Στ. Ψάλτου—ἐπιστήμονος οὐχὶ μόνον ἀγρίας μορφώσεως καὶ ζηλευτῆς φιλοπονίας, ἀλλὰ σπανίας χρηστότητος καὶ μετριοφροσύνης—ὑπῆρξε ζημία σημαντικὴ εἰς τὰς παρ' ἡμῖν γλωσσικὰς ἐρεῦνας, ἰδιαζόντως δὲ αἰσθητὴ εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ψάλτης εἰργάσθη, ἐπὶ δεκαετίαν σχεδόν, μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν ὑποδειγματικὴν, μὲ ὑπέροχον ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθήκον καὶ μὲ πεῖραν λεξικογραφικὴν ἀληθῶς δυσαναπλήρωτον.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγ. Πανεπ. Ἀθηνῶν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Θρακικῶν».

Διὰ τοῦ παρόντος σημειώματός μου ἐπιθυμῶ νὰ ὑποδείξω κυρίως τὸ καθήκον πρὸς δημοσίευσιν λεπτομεροῦς ἐργασίας περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ διαπρεποῦς Θρακὸς ἱστοριοδίφου καὶ συγγραφέως, τὸν ὁποῖον κακὴ Μοῖρα ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς χορείας τῶν εὐόρκων, φιλοτίμων καὶ φιλοπόνων τέκνων τῆς Μεγάλης Πατρίδος. Ἰδίᾳ δὲ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια πρὸς διάσωσιν τῶν ἀνεκδότων ἔργων του.

Αἱ Θρακικαὶ μελέται του καὶ αἱ περὶ Ἀδριανουπόλεως μνημειακαὶ καὶ τοπογραφικαὶ ἐργασίαι του πρόκεινται ὡς πολὺ τιμητικὰ ὑποδείγματα ἐπιτελέσεως τοῦ πρὸς ἐκπόνησιν πατριδολογίας καθήκοντος.

«Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως πολλάκις ἐδημοσίευσε σχετικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Λαμπουσιάδου, καταχωρίζουσα καὶ ἔργα του, εἰς δὲ τὰ ἡμέτερα Μνημεία τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» περελήφθησαν σπουδαιόταται ἀνακρινώσεις του ἀφορῶσαι εἰς τὸ περιγητικὸν ἔργον του τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Ἰγνατίου (1772), ὡς καὶ περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὡς πεπατημένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας.

Δ. Γ. Καμπούρογλου

Ἦουχα καὶ ἀπέριττα, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἓνα σεμνὸν ἐργάτην τοῦ πνεύματος καὶ ἓνα διδάσκαλον τοῦ Γένους, ἀπέθανε πρὸ δεκαπέντε μηνῶν εἰς μίαν κλινικὴν τῶν Ἀθηνῶν—ὅπου κατέφυγε ὄχι πλέον νὰ θεραπευθῇ, ἀλλὰ ν' ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὰς δδύνας τοῦ μοιραίου του θανάτου—ἐβδομηκοντούτης καὶ τὸν ἐσκέπασε τὸ χῶμα τοῦ Ἰοστεφάνου Ἀστεως, ὅπου εἶχε τελειώσει τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς.

Ἄλλ' ἢ ἀνάμνησις τοῦ ἀγαθοῦ, ἀνεπιτηδεύτου, εὐφυοῦς, εὐτραπέλου καὶ ἀστείου πολίτου, τοῦ σοβαροῦ, ἐργατικοῦ, εὐμεθοῦς, ἀφωσιωμένου καὶ εὐλικρινοῦς διδασκάλου θὰ παραμένῃ εἰς τὴν Θράκην αἰωνία καὶ ἀκοίμητος, καὶ διότι ἔσθυσεν ἡ πνοή του μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην του Θράκην.

Γεννηθεὶς εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐκ γονέων εὐπόρων ἐπροτίμησε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἀπὸ κλίσιν καὶ ψύχωσιν πρὸς τὰ γράμματα, εὐ-

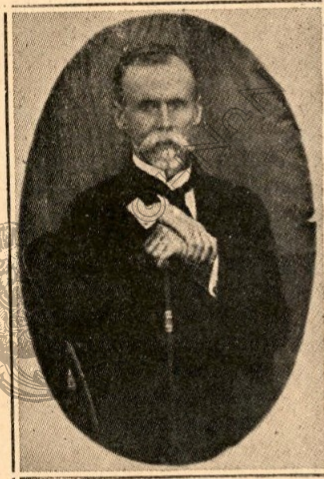
τυχήσας νὰ διδάξῃ ἐπὶ 50 ὁλόκληρα συναπτά ἔτη εἰς τὴν Θράκην, Καβακλή, Λιουλιέ-Βουργάζ, Ραιδεστόν, Μάλγαρα, Σουφλίον, καὶ τὰ περισσό-
τερα χρόνια τῆς μακρᾶς διδασκαλίας του εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ πρὸ πάν-
των εἰς τὸ προσφιλές του Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον τῆς Ἀδριανου-
πόλεως.

Ἄλλ' ἂν ὁ Λαμπουσιάδης διετέλεσε χρησιμώτατος διδάσκαλος μὲ τὴν
εὐγλωττίαν καὶ μεθοδικότητά του, ἀπαράμιλλος ὑπῆρξε ὡς ἐρευνητὴς τῆς
ἀγνώστου δυστυχῶς ἱστορίας τῆς
Θράκης.

Ἄν ἀληθεύῃ, ὅτι ἐκάστη ἱστο-
ρική περίοδος πρέπει νὰ κρίνεται
ἀπὸ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐδημιούρ-
γησε, ἐπίσης πρέπει νὰ ἀληθεύῃ,
ὅτι ἕνας ἱστοριοδίφης ἢ ἐρευνητὴς
πρέπει νὰ κρίνεται ἀπὸ τὰς συν-
θήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀσχολήθηκε
εἰς τὴν ἔρευναν μιᾶς ἱστορικῆς πε-
ριόδου. Καὶ αἱ συνθήκαι αὗται εἶνε
κάθε ἄλλο ἢ εὐνοϊκαὶ καὶ συντε-
λεστικαὶ διὰ μίαν κολοσσιαίαν καὶ
ἐπιπονωτάτην ἐργασίαν, ὅταν λεί-
πουν βιβλιοθήκαι μεγάλαι καὶ εἰ-
δικαί, ἀπαραίτητοι διὰ μίαν ἐπι-
στημονικὴν καὶ συστηματικὴν με-
λέτην, ὅταν δὲν ὑπάρχουν αἱ ἀπαι-
τούμεναι πηγαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἐκρεύσουν τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα.

Ἡ ἔρευνα τῆς σκοτεινοτάτης ἱστορίας τῆς Θράκης ἀπετέλεσε ἐπὶ 50
ἔτη τὸ εὐσεβὲς ἀντικείμενον, τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς του διὰ τὸν Λαμπου-
σιάδην. Ἄν ὄχι τόσον ἡ ἀρχαιοτάτη περίοδος τῆς Θράκης ἱστορίας,
ἀποκλειστικῶς ἡ Βυζαντινὴ ἐποχὴ καὶ ἡ τῆς δουλείας ὑπῆρξε δι' αὐτὸν
τὸ θέμα τῶν ἀτελεντήτων μελετῶν του.

Καὶ ἔκυπτε ἀόκνως καὶ ἐπιμόνως πρὸ μιᾶς ἐπιγραφῆς ἢ ἐνὸς συν-
τρίμματος ἀγάλματος, ἀνακαλυπτομένων εἰς τὸ κρήνιομα τῶν τειχῶν τῆς
Ἀδριανουπόλεως, ἐξήταξε μὲ λαχτάρα ἕνα νόμισμα Θρακικῆς πόλεως, τῶν
Ὀδρουσῶν ἢ τοῦ Κότυος. Ὅταν ἀνευρέθη ἡ ἐπιγραφὴ ΕΥΡΥΖΕΛΜΙΣ
ΣΕΥΘΟΥ ΠΡΙΑΝΕΥΣ, ἔγραψε τὴν ἐπιτυχὴ μονογραφίαν περὶ Εὐρυζέλ-
μιδος τοῦ Θρακός. Μία περικοπὴ Βυζαντινοῦ τινος συγγραφέως καὶ τινα
νομίσματα τὸν ὠδήγησαν νὰ γράψῃ τὴν πραγματείαν του περὶ τῆς Δε-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

βελτοῦ, παραλίας παρὰ τὴν Ἀγχίαλον πόλεως τοῦ Εὐξείνου. Ἐπίσης ἡσχολήθη μὲ ζῆλον ἀκατάβλητον εἰς τὴν ἱστορίαν διαφόρων Θρακικῶν πόλεων, ὡς τῆς Πλωτινουπόλεως, τῶν Βεργούλων, τῆς Μικρᾶς Νικαίας καὶ Νίκης, ἐσχάτως δέ, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θράκης, τῆς Κομοτίνης καὶ τοῦ Διδυμοτείχου, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἦτο ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Θράκης. Ἰδιαιτέρως εἶχε ἀσχοληθῆ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως Ἐλευθεραί καὶ Ἀρχαδιούπολις (Βαβὰ-Ἑσκή καὶ Λιουλιέ-Βουργάζ).

Ἄλλ' ἡ Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία τῆς Θρακικῆς ἱστορίας ἦτο διὰ τὸν εὐσεβεῖ διδάσκαλον καὶ φανατικὸν χριστιανὸν τὸ σπουδαιότερον ἀντικείμενον. Ἐντεῦθεν ἐξηγείται ἡ μελέτη του περὶ Ἀγιασμάτων, τὴν ὁποίαν εἶχε στείλει πρὸ τριῶν δεκαετηρίδων εἰς τὴν Μεσαιωνολογικὴν Ἑταιρείαν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ αἱ ἔρευναι του διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πλουσιωτάτης ποτὲ καὶ διασήμευ Μονῆς Λαμποῦς, ἀνηκούσης εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως.

Πλὴν ἡ σπουδαιότερα ἐργασία τοῦ Λαμπουσιάδου εἶνε ἡ ἀνέκδοτος ἱστορία τῆς γεννεείας του Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, εἴτε Οὐσκούδαμα εἴτε Ὁρεστιὰς ἐλέγετο αὕτη, ἣ ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλλήνος μᾶλλον ἢ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἡ τοποθεσία καὶ αἱ τοπωνυμιαί της, τὰ ἰσχυρότατα τείχη της καὶ αἱ πύλαι, αἱ ἐπάλξεις καὶ οἱ πύργοι, αἱ ἐπιγραφαί, τὰ κιονόκρανα καὶ ἀγάλματα, ὅλα ἐμελετήθησαν λεπτομερῶς. Συνελέγησαν καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ συνηθροίσθησαν τὰ ἱστορικὰ κειμήλια, νομίσματα, συντρίμματα ἀγαλμάτων, κιονόκρανα καὶ ἐπιγραφαί εἰς ἓνα Μουσεῖον ἀρχαιολογικόν, φιλοξενηθὲν εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὴν δὲ πραγμάτειαν του περὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξέδωκε πρὸ δλίγων ἐτῶν ἡ Γενικὴ Διοίκησις Θράκης.

Ὅλα ἀφ' ἑτέρου, τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τύχην τῆς πόλεως, αἱ πολιτοχίαι αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἡ κατάληψις της ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ διάσημοι ἄνδρες αὐτῆς, οἱ ἐν αὐτῇ αὐτοκράτορες, δηλαδὴ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς καὶ υἱὸς του Ματθαῖος, Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος, ὁ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς ἀναγορευθεὶς τὸ 1267 Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τόσα ἄλλα συνυφασμένα μὲ τὴν γῆραιάν παρὰ τὸν Ἑβρον ἱστορικὴν πόλιν ἐξετάζονται ἐπιμελῶς.

Ἀλλὰ τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἱστορίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως τὴν ἐξετάζει ὁ Λαμπουσιάδης πολὺ λεπτομερέστερον καὶ μὲ πολὺ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Τὸ παρὰ τὸν Τόνσον ἀνάκτορον τῶν Σουλτάνων, ὅταν ἡ Ἀδριανούπολις ἦτο πρωτεύουσα τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ 1362 — 1453,

τὸ ἀποκληθὲν «μέγαρον τῆς τυραννίας» ἀπὸ τὸν ποιητὴν Σοῦτσον κατὰ τὴν εἰς Θράκην περιοδεῖαν του, τὰ μεγαλοπρεπῆ τζαμία καὶ οἱ θιαυμάσιοι λουτροὶ αὐτῆς, αἱ στοαί, αἱ ἀγοραί καὶ τὰ πελασγικῆς ἀντοχῆς χάνια της, οἱ χρυσοποιικίλοι τάφοι καὶ τὰ μανσωλεῖα τῶν Σουλτανοπαίδων, οἱ ὅποιοι ἐτάφησαν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ, ὅλα τὰ βεράτια καὶ τὰ χειρόγραφα, τὰ φυλασσόμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως ἢ εἰς τὴν μεγάλην τουρκικὴν βιβλιοθήκην τοῦ τζαμίου Σουλτάμ Σελήμ, ἐξετάζονται μὲ ἐξειδικασμένην προσοχὴν καὶ ἀποτελοῦν τὰ προσφιλῆ του θέματα.

Ἡ ἱστορία τῶν σχολείων καὶ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, οἱ ἀκμάσαντες λόγιοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀποτελοῦν τὸ ἐπίμαχον θέμα τῶν μελετῶν του. Πρὸς τοῦτο ἐγκύπτει καὶ ἐξετάζει καὶ μελετᾷ τὰ ἀρχεῖα τῆς Μητροπόλεως καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην τοῦ Σχολαρχείου τῆς πόλεως—εὐτυχῶς διασωθεῖσαν κατὰ τὴν πυρκαϊάν, ἣτις ὀλίγον πρὸ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878 ἀπετέφρωσε τὸ σχολεῖον—ὥς καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου—κασίαν δυστυχῶς κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου. Διὰ τὰ σχολεῖα, τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς διασήμους καὶ λογίους ἀνδρας ἐξετάζει τοὺς ὑπομνηματογράφους, τὰ δαιμόνια καὶ κολοσιαῖα ἔργα τοῦ χαλκεντέρου Κ. Σάθα, διορθώνει τὰς ἀτελείας τοῦ Σχεδιάσματος τοῦ Ματθαίου Παρανίκα, συμπληρῶνει τὰς ἐλλείψεις τοῦ Καταλόγου τῶν Ἀρχιερέων τοῦ ἐκ Μαδύτου τῆς Θράκης ἀειμνήστου Ἀμασεῖας Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, ἐξετάζει τὸν διδάσκαλον Οὐζούνογλου, τὸν κατὰ τὸ 1821 κρεμασθέντα Μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεον Πρώιον, ὅστις, ὥς φαίνεται ἐξ ἐπιγραφῆς, εἶχεν ἀνακαινίσει τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν.

Ἀλλ' ἐξοχωτέρα, ἐν ταυτῷ δὲ καὶ συγκινητικωτέρῃ, εἶνε ἡ βιογραφία τοῦ Ἀδριανουπολίτου Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Σ', δις πατριαρχεύσαντος μέχρι τοῦ 1821. Οὗτος ἐφησυχάζων εἰς τὴν γενέτειραν ἐκρεμάσθη κατὰ τὰς φρικτὰς ἐκεῖνας ἡμέρας τοῦ Πάσχα, ὀλίγον μετὰ τὸν Γρηγόριον τὸν Ε', ἀπὸ ἑνα παράθυρον τῆς Μητροπόλεως—ὅπερ παρέμεινεν ἔκτοτε κλειστόν, ὥς ἡ Πύλη τοῦ Πατριαρχείου—μὲ 22 προὔχοντας τῆς πόλεως.

Τέλος ἡσχολήθη καὶ μὲ τὴν βιογραφίαν τοῦ πρὸ δύο περίπου αἰῶνων μαρτυρήσαντος νέου Ἀδριανουπολίτου Ἀγίου Μαυρουδῆ τοῦ Νεομάρτυρος.

Τοιοῦτος ἐν προχείρῳ σκιαγραφία ὁ ἀείμνηστος λόγιος Ἀδριανουπολίτης, εὐχομαι δέ, ὅπως καὶ ἄλλοι συμπληρώσουν τὰ κατ' αὐτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Κώστα Γεραγᾶ, ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Θράκης, Ἀναμνήσεις ἐκ Θράκης 1920–1922.

Ἀνέκαθεν ἡ ιστοριογραφία ἰδιάζουσαν σημασίαν ἀποδίδει εἰς τὰς ἐξ αὐτοψίας μαρτυρίας. Τὰ γεγονότα γίνονται ἀντιληπτά ἐν τῷ ἀμέσῳ περιβάλλοντί των. Δὲν ἀποχρωματίζονται ἐκ τῆς καιρικῆς ἀποστάσεως δὲν παρεμβάλλεται μετὰ τὸν αὐτῶν καὶ τοῦ ἀφηγητοῦ ὁ ἄλλοιων χρόνος, ἡ δ' ἐντύπωσις καὶ ἡ συγκίνησις εἶναι ἄμεσοι καὶ καθαροί, δὲν εἶναι οἰκτιρὸν ἡ ἐρμηνεῖα ξένης ἀντιλήψεως, καὶ τὰ πράγματα τοποθετοῦνται ἐν τῇ πραγματικῇ τῶν προοπτικῇ.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οὐδαίᾳ εἶναι ἡ σημασία τοῦ ὑπὸ τὸν ἀπέριτον τίτλον: *Ἀναμνήσεις ἐκ Θράκης* δημοσιεύματος τοῦ κ. Κ. Γεραγᾶ. Ὁ συγγραφεὺς ἔζησε τὰ ἐξαιρετικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα διηγείται, ἐνίοτε, κατὰ περισσότερον, ἔδρασεν ἐνεργῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἐθνικῆς τραγωδίας, ἥτις ἀπέληξε μὲ τόσον σπαρακτικὴν κάθαρσιν.

Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι τὸ βιβλίον στερεῖται ἐνότητος καὶ ὅτι τὸ ἔγραψαν δύο ἄνθρωποι μὲ διαφόρους ἰδιοσυγκρασίας. Ὁ εἰς εὐαίσθητος εἰς πατριωτικὰς συγκινήσεις, ὁ ἄλλος ἀντικειμενικὸς χειριστὴς τῶν ἀριθμῶν ἀρεσκόμενος εἰς τοὺς ψυχροὺς ὑπολογισμοὺς τῆς στατιστικῆς. Ἀλλ' ἄραγε καὶ οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἀποτεῖνονται κάποτε εἰς τὴν καρδίαν καὶ δὲν ἐκφράζουν ἓνα θρήνον συγκινητικώτερον ἐνὸς ἑλεγείου; Ὅταν οἱ ἐκτοπισθέντες ἀπὸ τοὺς Τούρκους Θράκες ἐπαλιννόστησαν εὐρέθησαν ἐν μέσῳ ἐρειπίων: 20,000 οἰκίαι εἶχον ἐντελῶς καταστραφῇ, 11,000 ἦσαν ἡμιερείωμεναι, καὶ ὅταν οἱ κάτοικοι ἐμετρήθησαν εἰς πολλὰ μέρη ἔλειπον οἱ ἡμίσεις. Ἀκούσατε καὶ ἄλλον ἀριθμὸν νὰ ὁλολύξῃ: Ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας μικρασιάτας πρόσφυγας τοῦ Καράμυγα ἡ διεσώθησαν τῶν λοιπῶν 3,500 σφαγέντων.

Ὁ κ. Γεραγᾶς ἔγραψε τὸ βιβλίον του ὅπως ὄφειλε νὰ τὸ γράψῃ. Ὑπῆρξε διοικητικὸς υπάλληλος. εἰς ἐκ τῶν ὀργανωτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν καταληφθεῖσαν Θράκην. Δι' αὐτὸν κύριον δὲν ἦτο ἡ ποιητικὴ συναρμολόγησις ζωηρῶν ἐντυπώσεων καὶ ὁραίων φράσεων, ἀλλ' ἡ ὅσον τὸ δυνατόν πιστοτέρα ἀπεικόνισις τῆς πραγματικότητος αἱ ἀπογραφικαὶ λεπτομέρειαι, αἱ ὀργανωτικαὶ ἐνέργειαι εἶχον δι' αὐτὸν κεφαλαιώδεις ἐνδιαφέρον. Ὁ ὑπουργὸς λυσσαλέος καὶ ἐγκληματικὸς ἀγὼν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐξεγείρῃ ἐν αὐτῷ, γνώστη τοῦ θρακικοῦ ζητήματος, τὴν μηχανικότητα τοῦ ὑπερμάχου τῆς ἀληθείας, ἥτις ἦτο ἡ ἑλληνικότης τῆς Θράκης. Ἐντεῦθεν αἱ ἀναδρομικαὶ παρεκβάσεις του καὶ οἱ στατιστικοὶ πίνακές του. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεών του, τῶν ἐπὶ πραγμάτων ἐρειδομένων μανθάνομεν τὴν παράδοξον πολιτικὴν τῆς ὑπὸ τὸν Σαρπὺ γαλλικῆς κατοχῆς ἐργαζομένης ὑποκεκρυμμένως ἢ καὶ ἀναφανδὸν ὑπὲρ αὐτονομίσεως τῆς Θράκης, χαρακτηριστικὸν δὲ τῶν διαθέσεων τούτων εἶναι ὅτι εἰς Γάλλος ὑπολοχαγός, ὑπηρετῶν ὡς εἰρηνοδίκης ἐν Γκιουμουλτζίνη, ἔσχισεν ἐπιδεικτικῶς ἐντὸς ἱζαχαροπλαστείου τὴν εἰκόνα τοῦ Βενιζέλου. Ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Γεραγᾶ συμπληροῦμεν καὶ τὴν ἀπελπιστικὴν ἀνάνησιν τῆς ἀκατανόητος ἀπανθρώπου ἀστοργίας τῆς διασυμμαχικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία βλέπουσα μὲ παγερὰ βλέμματα τὴν ἐν μέσῳ σφαγῶν, ἐμπρησμῶν, διαρπαγῶν φονικῶν ἐνεδρῶν

ἐκρίζωσιν μιᾷς φυλῆς χριστιανῶν ἀπὸ τὸ προαιώνιον πατρογονικὸν χῶμα, ἀνησυχεῖ, μήπως δὲν ἀπορρίψει ἀρκετὸς σῖτος διὰ τοὺς Τούρκους, καὶ παρενέβαλεν ἐμπόδια εἰς τὴν ἐλευθερίαν συμπαράλαβὴν τῆς περιουσίας τῶν ἐκπατριζομένων Θρακῶν χωρικῶν.

Αἱ *Ἀναμνήσεις* τοῦ κ. Γεραγᾶ διαιροῦνται εἰς 5 τμήματα· πιθανῶς τὴν διαίρεσιν ταύτην ὑπέγερυσε ὑπηρεσιακὴ ἀντίληψις· ἀλλὰ ψυχικῶς ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν μερῶν τοῦ Προλόγου καὶ τῶν 7 πρώτων κεφαλαίων τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ ἐνεργείας τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἀπόλεια καὶ ἐκκένωσης τῆς Δ. Θράκης Ε'*, μέρους. Εἰς τὸ πρῶτον καὶ τρίτον μέρος ἡ φράσις προσλαμβάνει κάποτε πτέρυγας, ὑψοῦται. Εἰς τὸ δεύτερον προσγειοῦται· ὁμιλεῖ ὁ διοικητικὸς, ὁ ὀργανωτικὸς· ἐκτίθενται ἀντικειμενικῶς τὰ γεγονότα.

Ἐν τῷ Προλόγῳ τονίζων ὁ συγγραφεὺς ὅτι δὲν μετέβημεν εἰς Θράκην ὥς κατακτηταί, ἀλλ' ὥς ἐλευθερωταί, παραθέτει εὐστόχως τοὺς θαυμαστοὺς διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειάν των λόγους τοῦ τότε Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, λεχθέντας κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 15 Φεβρουαρίου 1921. «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀδελφῶν μας ἦτο ἡ πλήρωσις ἱστορικῆς ἀνάγκης... Εἶναι ἡ πίστις μὲ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθημεν καὶ ἀνετράφημεν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν καὶ ἐνετράφησαν καὶ ἔζησαν ἡ πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ πατέρες τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ οἱ ἀπώτεροι ἡμῶν πρόγονοι... Μὲ τὴν πίστιν αὐτὴν ὁ ἑλληνισμὸς ἤγετο εἰς πάσας τὰς μαρτυρικὰς θυσίας».

Εἰς τὸ πρῶτον, τὸ εὐφρόσυτον μέρος παρακολουθοῦμεν τὰς συγκινήσεις τῆς κατὰ λήψεως τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ, τὴν ἀποστολὴν τῶν ἑλλήνων ὑπαλλήλων, ταξειδευόντων ἐνίοτε εἰς τὸ ἀγνωστον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἂν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰς περιφερείας εἰς τὰς ὁποίας κατευθύνοντο τὸν ἑσπέρων ἐνθουσιασμόν τῶν ἐλευθερουμένων ὅταν αἱ ἀγαλλιώσαι πόλεις ἔπλεον εἰς τὸ κυανόλευκον· τὸ πολυσήμαντον πέρασμα τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου διὰ τοῦ Θρακικοῦ ἐδάφους, τὰ δάκρυα τῶν τῶς σιλλάβων καὶ τὸ ῥάντισμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δι' ἀνθέων ὑπὸ τῶν παρθένων τῆς Θράκης, τὴν περιπετειώδη σύλληψιν τοῦ Ταγιάρ, τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἑλληνικῆς σημαίας ἐπὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἔπαρσιν τῆς κυανόλευκου ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ Λιμεναρχείου Καλλιπόλεως μὲ τὴν ἐπιφώνησιν τοῦ Μητροπολίτου: Ὑψώθητι, Κύριε, ἐν τῇ Δυνάμει σου. Σῶσον, Θεέ, πιστούς.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, βλέπομεν τὴν διοικητικὴν μηχανὴν ἀρχίζουσαν νὰ κινῆται· μαρτυροῦμεν ἄγρια ἐγκλήματα τῆς βουλγαρικῆς καταλήψεως τοῦ 1912· τὰς φοβερὰς ἐπιτάξεις των παντὸς ἑλληνικοῦ ἐμπορεύματος μὲ τὰς διαβοήτους *ἀποσιμᾶς των ἀποδείξεις*, εἰς πολλὰς τῶν ὁποίων ἐγράφετο «πληρωτέα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον», ἢ βάνανσοι ὕβρεις ἢ *οχι σπανίως* «ὁ φέρων τὸ παρὸν εἶναι ὑποπτος καὶ συλλαβετέον»· βλέπομεν νὰ ἐκτίθενται τὰ ἀσύστατα ψεύδη τῶν βουλγάρων μὲ τὰς ἐπιδεικτικὰς παρελάσεις τῶν μυστακοφόρων μαθητῶν διὰ τῶν ὁδῶν καὶ ἡ πικρὰ ἀπογοήτευσίς τοῦ Βόρδου ὅστις βλέπων τὰ ἀραιὰ καλυβόσιπτα τῆς βουλγαρικῆς συνοικίας εἰς τὸ ἄκρον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἠρώτα τὸ ἐπιτελεῖόν του: Ποῦ εἶναι ὁ βουλγαρισμὸς τῆς Θράκης ποῦ ἦλθαμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν; βλέπομεν τὴν κακοῦργον ἐκβίασιν τῶν Βουλγάρων πρὸς ἐκχριστιανισμόν τῶν Πομάκων τοὺς ὁποίους ἐβάπτιζον ἠαντίζοντες μὲ νερόν διὰ σαρώθρου, καὶ τὴν ἀνηλεῆ καυτηρίασιν τῶν Πρώσων τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Χάρδεν ἀποκαλοῦντος αὐτοὺς Οὐννοὺς καὶ Μογγόλους· βλέπομεν τὴν μεγαλόψυχον προθυμίαν τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης, ὀπιτόντων εἰς λήθην τὰ ἀνεκδιήγητα μαρτύρια τῶν, ἐτοιμῶν νὰ βοηθήσουν τὰς ἀρχὰς εἰς ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν δωροῦσαν χιλιάδας δραχμῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τζαμιῶν τὰ ὅποια εἶχον καταστρέψει οἱ Βούλγαροι, βλέπομεν κυριαρχοῦσαν ἤδη τὴν ἰσότητά καὶ τὴν εὐνομίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ δημοσιολόγος Ραῖς, μετὰ προσωπικὴν ἐρευναν, ἐγραφε πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχὰς: «ὁ καλύτερος ἔπαινος τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ κάμω διὰ

τὴν διοίκησίν σας εἶναι ὅτι εἰς αὐτὴν οὐδαμῶς γίνεται αἰσθητὸν, ὅτι μόλις πρὸ ὀλίγου ἔλαβε χώραν γέγονός τὸσον βαρυσήμαντον ὅσον εἶναι ἡ ἀλλαγὴ καθεστῶτος».

Εἰς τὸ τρίτον μέρος, τὸ θλιβερόν, βλέπομεν βαθμῶδ' ἀποκλίνοντα τὰ σύννεφα καὶ ἐπικειμένην τὴν ἔκπασιν τῆς καταιγίδος. Ἔρχεται ἐκ Παρισίων τὸ καταδικαστικὸν τελεγράφημα: «ἡ Ἀνατολὴ Θράκη ἀπωλέσθη ἀτυχῶς». Ὁ λαὸς συνταράσσεται καὶ ἐτοιμάζεται πρὸς ἔξοδον. Ἀλλὰ τότε συνέβη κάτι ἀπείρως τραγικόν. Ἡ διάσκεψις τῶν Μουδανίων ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ κυκλοφορήσουν εὐάρεστοι διαδόσεις, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀντίστατο εἰς τὴν ἐκκένωσιν καὶ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προήλαυε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ οἱ Θράκες ἐώραζον ἑξαλλοὶ τὸ εὐτυχές γεγονός, ἐν ᾧ ἤδη εἶχεν ὑπογραφῇ ἡ ὀριστικὴ καταδίκη των. Ἐξαφνα ὡς κεραυνὸς ἐνσκήπτει τὸ τηλεγράφημα τοῦ Νομάρχου Καλλιπόλεως: «ὑπεργράφη ἡ ἀνακωχή».

Καὶ ἀρχίζει τὸ μαρτύριον τῆς ἐκκένωσης. Ὁ κ. Γεραγᾶς ἐδῶ ἀφήνει τὸ ὑπόψυχρον ὑπηρεσιακὸν ὄφρος· περιγράφει ζωηρῶς τὴν πανοικίαν ἐκκίνησιν μυριάδων ἐλλήνων, τοὺς θρήνους καὶ ὀδυρμοὺς καὶ τὰς στυγεράς κατάρας, τῶν δυστυχῶν ἀπατρίδων, βαίνόντων πρὸς τὸ ἄγνωστον, λαμβανόντων ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τὴν θλιβεράν προσωνυμίαν τοῦ πρόσφυγος. Διὰ μερικὸν ἢ Φύσιν ἀμύλλεται πρὸς σκληρότητα μὲ τὴν Διπλωματίαν· ἐκπατρίζονται ἐν μέσῳ θυέλλης, ὑπὸ βροχὴν ραγδαίαν καὶ χονδρὴν χάλαζαν.

Ἀλλαχοῦ ἡ σκηνοθεσία μεταβάλλεται.

Ἐπὶ ἐβδομάδας τὴν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως πρὸς Καραγάτς ἀμαξιτὴν ὁδὸν διέσχισε πενθίμως ἀτελεύτητος σειρὰ ἀραμιτῶν· οἱ ὁδηγοὶ ἄφωνοι, πελιδνοὶ· ἐτάραττε τὰ νεῦρα ὁ ἀδιάκοπος τριγμὸς τῶν τροχῶν· ἂν ἐπὶ ἤρχετο βλάβη εἰς κανὲν τῶν φορητῶν ἐκείνων, ἑστατάτα διὰ μᾶς ὅλη ἡ ἐπακολουθοῦσα πομπή. Ἐπῆρχοντο καὶ θάνατοι ἐπὶ τῶν ἀραμιτῶν ἐκείνων· ἀλλ' οἱ ἐξόριστοι πῶς ν' ἀργοπορήσουν; μία πρόχειρος κηδεία, θάψιμον τοῦ νεκροῦ εἰς τὴν παρυφὴν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄδηλον!...

Ὑπάρχουν πράγματα τῶν ὁποίων ἡ τραγικότης ὑπερβαίνει τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τῶν λέξεων.

Ἐκεῖνο τὸ σφίξιμον τῆς χειρὸς τῶν ἐλλήνων ὑπαλλήλων ἀποχαιρετιζόντων τοὺς ξένους ἀξιωματικούς, ἀδυνατοῦντων ἀπὸ τὴν συγκίνησιν νὰ ψιθυρίσουν λέξιν, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ βωβὰ αὐτὰ δράματα τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς, ἥτις ὀνομάσθη *ἐκφορὰ* τῆς Θράκης.

Ὁ κ. Γεραγᾶς φαίνεται ἀνησυχῶν διὰ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν ἐπιγόνων. «Οἱ καιροὶ αὐτοὶ θὰ γίνουν κάποτε παρελθόν, ὅχι πρόσφατον. Οἱ ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι ἡμῶν θὰ σταματοῦν εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἐθνικῆς σταδιοδρομίας· θὰ μελετοῦν καὶ θὰ κρίνουν συμβουλευόμενοι τὴν Ἱστορίαν· θὰ μᾶς κρίνουν αὐστηρῶς. Ἴσως μέχρι κατάρας».

Δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω τί θὰ κάμουν οἱ ἐπίγονοι. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ λείψουν νὰ κύψουν ὀλίγον καὶ ἐπὶ τῶν σελίδων τῶν *Ἀναμνήσεων*. Καὶ δὲν θὰ εἶναι πρὸς ζημίαν των.

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΑΗΣ

Νεῖρ Βέη. «*Ἀνατολικὴ Θράκη*». Τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς. Τόμος .α'. Τύποις «Σφενδόνης» 1927 16ον Σ. 132.

Ὁ κατὰ τὴν τρίτην Ἐθνοσυνέλευσιν πληρεξούσιος τοῦ νομοῦ Παιδεστοῦ Νεῖρ Βέης διαδραματίσας ἐνεργὸν πρόσωπον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης κατὰ «τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν», ἐξέδωκε τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον, ἵνα ἐπισημάνῃ, ὡς γράφει, «τὴν προσοχὴν τὸσον τῶν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης μετα-

ναστευσάντων Ἑλλήνων συμπολιτῶν του, ὅσον καὶ τῶν ὁμοθρήσκων του Μουσουλμάνων τῶν διατελούντων εἰς ἀπαισίαν αἰχμαλωσίαν ὑπὸ τὸ Κεμαλικὸν καθεστῶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἡ ὡραία αὕτη χώρα, καθότι τὸ Κεμαλικὸν καθεστῶς δὲν δίδει σημασίαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θράκην καὶ μόλις πλήγμα τι ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τῆς Τουρκίας προσλάβῃ σοβαρότητα δ' αὐτήν, οἱ κυβερνῆται τῆς Ἀγκύρας θὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θράκην» (σελ. 21)

Συγχρόνως «ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς Ἀναμνήσεις του διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν Θράκην».

Τὸ ἔργον ἄρχεται ἐν εἰδει εἰσαγωγῆς μὲ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ὡς παρουσιάζεται σήμερον. Ἀκολουθοῦν ἔπειτα τὰ κεφάλαια περὶ τοῦ κινδύνου διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ Χαμίτ, ὑπὸ τοὺς Νεοτούρκους, ὑπὸ τὸν Βουλγαρικὸν ζυγόν, κατὰ τὴν ἀνακωχήν, ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι 1920, ἡ ὁργάνωσις τοῦ Τζαφέρ Ταγιάρ, ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἡ ἀπέναντι τῶν ἀλλοφύλων στοιχείων πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, αἱ ἐντὸς δύο ἐτῶν πρὸδοι, ἡ σημερινὴ ἐρήμωσις τῆς Θράκης, στατιστικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν φυσικῶν ὁρῶν αὐτῆς, τῶν προϊόντων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ της κ.τ.λ.

Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει λεπτομερείας περὶ τοῦ διορισμοῦ κατὰ τὸ 1910 Ἑλλήνος νομάρχου παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, τὰ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου καὶ τὰς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑστεροβούλους ἐνεργείας τοῦ τότε λοχαγοῦ Ισμέτ (τοῦ σημερινοῦ προθυπουργοῦ Ἀγκύρας) καὶ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Ἰχσάν (τοῦ ὑποδίκου Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν) καὶ ἐν γενεὶ ἄρχεται λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι θὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸν μέλλοντα ἱστορικὸν τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Μ. Α. Σ.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» προκηρύσσει διαγωνισμόν πρὸς συλλογὴν γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης, ἥτοι λέξεων, ἁσμάτων, παραμυθιῶν, παροιμιῶν, παραδόσεων, αἰνιγμάτων, ἠθῶν, ἐθίμων καὶ τῶν τοιούτων.

Ἡ ὕλη δέον νὰ προέρχεται ἐκ Θράκης, νὰ εἶναι δὲ γραμμένη ἀκριβῶς ὅπως ὑπὸ τοῦ λαοῦ λέγεται καὶ προφέρεται, χωρὶς καμμίαν προσθήκην ἢ μεταβολὴν ἐκ μέρους τοῦ συλλογέως.

Δέον ἐπίσης νὰ δηλοῦται ὁ τόπος (πόλις ἢ χωρίον) ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται καθὼς καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἡλικία τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων κατεγράφη. (Λεπτομερεστεράς οδηγίας δύνανται νὰ ζητήσουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τυπωμένας εἰς φυλλάδιον ἀποστελλόμενον δωρεάν). Τὰ χειρόγραφα δέον νὰ εἶναι εὐανάγνωστα καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς σελίδος γραμμένα.

Προθεσμία ὑποβολῆς ὁρίζεται τὸ τέλος Μαΐου 1928. Τὰ χειρόγραφα ἀποστέλλονται εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» (Βουλῆς 18, Μέγαρον Τουρίστ).

Τὰ βραβευθησόμενα ὥς καὶ τὰ μὴ βραβευθησόμενα δὲν ἐπιστρέφονται.

Βραβεῖα ὁρίζονται :

Α' δραχ. 4000,	Β' δραχ. 2000,	Γ' δραχ. 1000,
Δ' δραχ. 1000,	Ε' — Η' 500.	

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κέντρου ἐπιφυλάσσει ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὰς ὑποβληθησομένας ἐργασίας εἰς τὰ «Θρακικά».